

Jaume Ministral, l'artista per descobrir

L'aportació de Ministral a la cultura del país, als trenta anys de la seva mort i a les portes del seu centenari, esdevé motiu de reivindicació i reflexió

Jaume Ministral i Masià (1914-1982) és un dels personatges més singulars de la cultura gironina de la segona meitat del segle passat. Escriptor polifacètic, guionista de ràdio i televisió, mestre, dramaturg, periodista i divulgador cultural, sovint ha estat evocat com una figura inclassificable, valoració que, malauradament, l'ha dut a quedar desclassificat i a ser sovint oblidat en les històries de la literatura i de la cultura del país.

JOAN MANUEL SOLDEVILLA > TEXT

ARXIU FAMILIAR MINISTRAL > FOTOS

Jaume Ministral va ser un precursor, algú que, a mitjan segle passat, va obrir camins desconeguts per a la creació artística del nostre país, que va ser capaç de crear nous gèneres literaris i d'indagar en les possibilitats dels nous mitjans de comunicació, des dels ja consolidats, com la ràdio i la premsa escrita, fins als emergents i nous, com era, en aquells anys, la televisió: algú que va fer propostes literàries d'alta volada que avui, dècades després, ens segueixen semblant innovadores, ariscades i brillants.

Un home del segle xx

Aquesta dimensió pluridisciplinària no es pot deslligar de la seva circumstància biogràfica personal, ja que Ministral va viure en primera línia els esdeveniments de la nostra història. Essent un jove de poc més de vint anys, va participar en la Guerra Civil, integrat al cos mèdic de les

Essent un jove de poc més de vint anys, va participar en la Guerra Civil, integrat al cos mèdic de les Brigades Internacionals

>> El jove Ministral l'any 1931.

Brigades Internacionals –una experiència que el marcaria per sempre més–, va exercir de mestre en l'escola nacional franquista –ell, que s'havia format en temps de la República– fins que es va cansar de veure que les coses no es podien canviar; va començar escrivint en

>> *Joves estudiants de batxillerat, a les escales de la Catedral. Ministeral és el primer a la dreta de la segona fila, el que té la mà al pit.*

castellà i després, en temps difícils, va optar per escriure en català i va intentar, a més, que la seva obra tingués viabilitat i recorregut comercial. No solament tot això: va viure amb intensitat fets llunyans com la Primavera de Praga, l'any 1968, en la qual hi havia implicats antics seus camarades de la guerra; i fets propers, com la transició política, en què va veure la necessitat d'uns mitjans de comunicació de masses en català per preservar el futur de la llengua i es va implicar en la forja d'un model de llengua viu i comunicatiu. Instal·lat a Barcelona per motius professionals, sempre va ser un autor independent i no adscrit a cap grup de poder, un gironí per als de Barcelona i un forà per a la gent de Girona, un progressista enmig dels anys del conservadorisme més integrista i un autor massa conservador per als joves de la Transició. Era un defensor de l'humor com a instrument d'anàlisi de la realitat en temps en què l'humor era titllat de superficial, d'escapista o de poc compromès, sense veure-hi les extraordinàries possibilitats crítiques que Ministeral en sabia espremer.

Ministral va morir en una mala edat, amb 67 anys, massa d'hora potser per començar a rebre els reconeixements que es mereixia i massa tard per ser considerat i valorat pels nous agents culturals que començaven a marcar la dinàmica transgressora que identificaria els anys vuitanta. I allà es va quedar, injustament oblidat, esperant que les obres quedessin com a testimoni de la seva aportació i esdevinguessin un reclam per ser, algun dia, recuperat i reivindicat.

L'aportació literària de Ministeral és remarkable, i algunes de les seves obres plantegen propostes estètiques que mereixen ser subratllades i reconegudes

Un escriptor d'alta volada

L'aportació literària de Ministeral és remarkable, i algunes de les seves obres plantegen propostes estètiques que mereixen ser subratllades i reconegudes. La seva carrera va començar en castellà, indagant camins poc transitats com la novel·la juvenil, en què la influència de Folch i Torres era evident, o indagant en camps considerats menors, com la novel·la de quiosc *-Kòssac, el látigo de la estepa-* o la novel·la policíaca. En aquest darrer cas, la seva capacitat innovadora va ser excepcional. En un moment en què la literatura d'aquest gènere era confinada al reduït de la literatura *pulp* -novel·les de lladres i serenos, se'n deien- Ministeral va ser capaç de crear un model narratiu que, poant dels models anglosaxons -especialment Agatha Christie- i filtrant-lo amb el seu talent personal, li va permetre crear un subgènere nou, la novel·la policíaca psicoanalítica, aprofitant la passió que en aquells anys despertaven les propostes freudianes. Escrites amb el pseudònim bifront J. Lartsinim i publicades en la prestigiosa

>> Cobertes d'algunes de les obres escrites per Jaume Ministral.

Biblioteca Oro d'Editorial Molino, van esdevenir un referent fundacional de la literatura detectivesca al nostre país.

Va ser un col·laborador habitual de diverses revistes i publicacions –desta-

>> 17 de juliol de 1940, el dia del seu casament amb Montserrat Boada.

cable va ser la seva aportació al *¡Tururut!*, que dirigia un jove Cesc, pseudònim del dibuixant Francesc Vila-, però fou als anys setanta que es va donar a conèixer com a novel·lista en català amb un seguit de títols admirables que anaven des de la indagació en la novel·la humorística –memorable *Tramuntana boja*– fins a l'aposta per la novel·la d'assaig, com va ser *Nosaltres, els mestres*. Dues són, però, les seves obres mestres: *Confessem-nos*, un llibre oceànic en què el sagrament de la confessió serveix de nexa narratiu per encadenar un collage d'històries i vivències que retraten no només un moment històric sinó també la complexitat calidoscòpica de qual-

Fou als anys setanta que es va donar a conèixer com a novel·lista en català, amb un seguit de títols admirables que anaven des de la indagació en la novel·la humorística fins a l'aposta per la novel·la d'assaig

sevol societat, i, de forma remarcable, la brillant *Ciutat petita i delicada*, un llibre lúcid que, centrat en la ciutat de Girona, transcendeix l'àmbit local i es converteix en un prodigiós exercici literari a l'alçada de la millor narrativa. Els qualificatius no són exagerats, i en tot cas serveixen per constatar com la forja del cànon sovint està sotmesa a modes, a interessos obscurs i a ignorància contumaç.

Un autor multimèdia

Avui en dia, la imatge de l'escriptor que es mou per diversos mitjans és força habitual, i no ens estranya llegir les seves obres, escoltar les seves intervencions radiofòniques, seguir els seus blogs o veure el seu nom en els crèdits de pel·lícules o programes de televisió. Això, habitual actualment, era difícil a mitjan segle passat, quan la frontera entre l'alta cultura i la vinculada als *mass-media* semblava infranquejable.

A mitjan segle passat, la premsa tenia ja un prestigi consolidat per més de cent anys d'història, però la irrupció de nous àmbits de comunicació, com la ràdio –que ja complia el seu quart de segle– i més endavant la televisió, va propiciar l'aparició de nous professionals. De bell antuvi, aquells guionistes radiofònics i televisius van ser considerats mestres artesans de la paraula, no creadors,

>> *Estampa de la família Ministeral als anys cinquanta, ja instal·lada a Barcelona, amb les filles Montserrat i Teresa. A la dreta, Ministeral a casa seva l'any 1969, fullejant el llibre de José María Gironella 100 españoles y Dios, on ell hi era entrevistat.*

i van haver de passar molts anys perquè aquesta percepció es modifiqués. Ministeral es va incorporar a la ràdio a inicis dels anys cinquanta i va ser capaç de desenvolupar una trajectòria sòlida escrivint, bàsicament, quadres humorístics, en temps en què els serials radiofònics obtenien un extraordinari ressò popular. Aquesta habilitat, germana de la seva capacitat per escriure teatre, que el va dur a tenir notables èxits en l'escena catalana amb obres escrites per a actors de prestigi com Pau Garsaball o Joan Capri, va ser prou flexible i versàtil com per esdevenir, amb l'arribada de la televisió, capaç de dur-lo a ser guionista d'aquest nou mitjà. Ell va ser l'autor de la primera *sitcom* catalana d'èxit, *Doctor Caparrós, medicina general*, que posteriorment va tenir continuïtat amb *Doctor Caparrós, metge de poble*, i d'un altre gran èxit de TVE Miramar, *Amor meu, que n'ets de tossut*, amb uns jove-níssims Joan Pera i Carme Sansa.

Jaume Ministeral és avui un autor a reivindicar per la seva condició de precursor, per la seva qualitat literària i per la seva capacitat per mirar la

realitat des de perspectives originals i creatives. A les portes del centenari, recents articles, xerrades i reedicions semblen voler posar al lloc de privilegi que es mereix la seva figura i la seva obra. Tant de bo aquest sigui un camí que tingui continuïtat.

Joan Manuel Soldevilla Albertí
és professor i escriptor.

Va ser l'autor de la primera *sitcom* catalana d'èxit, *Doctor Caparrós, medicina general*, que posteriorment va tenir continuïtat amb *Doctor Caparrós, metge de poble*

